

c. 3. p. 29. cuius efficaciam in aliquot grauidibus casibus à mensium retentione se expertum scribit. Nempè eo casu, fœminis cuiusvis ætatis, temperamenti & conditionis, Ej. hellebori nigri, nodulo serico exceptum, per vices renouatum, muliebribus applicatum, quoad necessitas postulauit, gestare præcepit, à cuius vsu mutatio, & quædam quasi contractio per totum corpus oborta eatenus durauit, donec menses pedetentim promanare cœperint, quod admiratione non caret. Clysteres quoque uterinos, ex emmenagogis dictis specialibus concinnandos, negandum non est egregiè elutriare, mundare & abstergere. Singula vi calefaciente & penetrante poros referant, humores liquant ac fundunt, unde commodissimè menstruus sanguis in motum citatur, modo prudenter ordinentur iis, quæ consentiunt, minus virginibus, non grauidis.

LIBRI I. SECTIO III. CAPVT XI.

De
*Arthriticis seu articula-
 ribus.*

ARTICULARIA medicamenta in scholis medicis dicuntur, quæ motum articulorum saluum præstant, illorum cumprimis, qui in extremitatibus siti sunt, vt in porterioribus machinæ corporeæ pedibus, illiusque habenis manibus.

Cum enim limitaneos quasi terminos constituant totius corporis, in illis sapissimè materia morbifica sedem suam parat, si ad recipiendum inueniat aptos. Vti verò tria sunt, quæ remedium postulant, humor afficiens, membrum affectum, & effetus morbus, iuxta hanc classem etiam & medendi methodus, & materia medica variant.

Humor afficiens serum est, salium rodentium vehiculum, adeoque arthritica primi generis sunt *seri correctoria*, seu quæcun-

cunque eius quantitatem, copiam onerosam, qualitatem, acri-
moniam acidam & salinam, & affluxum motumque ad articulos,
vnâ verò & huius fontem, respiciunt.

Corrigunt serum vniuersalia excernicula, v. g. *purgantia*.
Obseruauit iamdudum *Galenus* 6. apb. comm. 47. si tempore
verno vel autumnali, quo vt plurimum faces dolorum accen-
duntur nouis paroxysmis, purgantia & V. S. instituantur, posse
arthritidem præcavueri, id quod experientia totâ die stabilitum
videmus. Nec feliciter mederi licet sine his arthriticis, vago
vel fixo dolorum genere afflictis.

Obseruatum non minus est, quibus sudor largior contin-
git, quibus *diaphoretica* & *diuretica* adhibentur, in & extrâ paro-
xyssum vnicè leuari. Ut citra hæc arthriticos curare planè sit
frustraneum.

Imò hæc ipsa communia quedam hoc respectu quasi spe-
cifica redduntur & obseruantur, v. g. ex diaphoreticis spiritus
eboris, C. C. lumbr. volat. *Θ*ci*, *Τri* f. & comp. *Θ* C. C. vol.
δ diaph. bez. *Δle*, *δ* *Δle* cachecticum; ex diureticis lap. *π* spir.
Θ is *Τri*, aper. Penot. mixt. antipodagr. Knœphel. *Ra*. *Ψ* f. &
compos. arc. *Τri*, clyst. *δii* omnis, cum primis verò tartareus,
f. & *Δlis*. Ex purgantibus *M*. *Ψ* ear. hermodactyli, ossa huma-
na calcinata, vt elect. caryocostinum, quo *Bayrus* feliciter usus
est, aliaque non laudemus.

Corrigunt seri vitia, quoad causam remotiorem antece-
dentem, nempè obstrunctiones & *diastræ*, hypochondriacas,
aperientia, hypochondriaca, scorbutica, *antirariarea*, aliaque,
quæ amurcam venarum abstergunt & generationem salinorum
acriumque humorum impediunt, v. g. *▽* antiscorb. mixt. f. &
antiscorbut. *Rx* *Δ* variæ, *δii*, pulu. cachect. cinnabarinus & alia
huc ex superius dictis repetenda.

Corrigunt serum leni terrestreitate vel oleositate salino-
volatili balsamicâ demulcentia, rad. chin. caryophyllat. sarsapar-
rill. succisa, maximè in arthrite vagâ scorbuticâ, laudatæ; ex
herbis chamædrys, chamæpitys, succinata item & ex his præpa-
rata, extr. chamædr. chamæpit. ligh. al. sassafras, *Ra* corall. cum
Cc 3 spir.

spir. ling. eff. lign. chamædr. chamæpit. pini, lumbric. Vtraque
seu sale volat. pollutia, seu sulphure blando pollutia sunt ar-
thritica.

Corrigunt id ipsum, podagræ patratorem, *diluentia & tem-
perantia*, vtilac, quod hinc apud recentiores ad instar acidula-
rum & thermarum ascendendo & descendendo usurpatum lau-
dem inuenit; Imo haec ipsa recensita per se quoq; eximiè com-
muniter profundit, ceteris paribus, item emulsiones & alia tem-
perantia, ex aquis antipodagricis notis.

Corrigunt denique *resoluentia*, quaæ extrauasatum vel quasi
humorem, seu salinum & pituitosum coagulum subsistens resol-
vunt, quod quidem & dicta hactenus remedia expedient, seor-
sim vero resoluentia cinnabarina ac *zialia*, & ex his præparata,
ut arcanum Knöphelii descriptum quodammodo in epistola de
podagræ curâ, nihil aliud vero est, quam arcanum corallinum
Paracelsi, ab *Helmontio* quoque lib. de febribus & alibi maximè
laudatum.

Notabile vero est (i.) cinnabarina hoc nomine maxime
h. l. prædicari, quod resoluant; gaudent enim duobus elemen-
tis hisce, particulis sulphureis metallicis puris, fixis, ac anody-
nis, & particulis mercurialibus itidem puris. Vnde tantum
abest, vt venenum sit cinnabaris, etiam vulgi, ex mercurii viui
& sulphuris connubio orta, nativa, & antimonii communis, vel
curiosior *Helmontii*, à *Tachenio* descripta, (ex *De gii & grio*)
vt potius remedium sit probatissimum; nec adeò immetit
sùb initium huius seculi ab Anwaldo panacea titulo celebra-
ta, peculiari libro virtutibus expositis. Duo ergo præcipue
præstat, vi elementorum ex quibus constat, acrimoniam,
acidam neruis inimicam absorbet, edulcat, inuertit, præci-
pit, annihilat; & subsistens hic illic, h.l. circa articulos, fer-
mentum peregrinum, immutans liquores vitales affuentes
in similem morbosum humorem, disiicit. Nam ex principiis
chimicis sulphur omne acido contrarium, si æqualibus commit-
tantur frontibus. Mercurius serì coagulum vnicè disiicit, fluxi-
lesque reddit humores, quod saliuatiōnis exemplo claret. Haec
fun-

fundamenta sunt generalia virtutis cinnabarinæ, ex quibus omnia reliqua fluunt, ceu porismata, cinnabrina esse nervinum, vt post latius, cephalicum, antiepilepticum, pectorale, nephriticum, vterinum, arthriticum, verbo quasi catholicum remedium.

Notabile (2.) est, mercurialia & interius & exterius esse arthritica, diuerso tamen respectu loci decubitus materia, ipsiusque naturæ. Interius iam dicta eximiè profundunt, & quæ ex his alia affinia, vt præcipitata mercurialia, indemnia orta sunt; tum & mercurius dulcis inter purgantia, non quod maligna sit materia arthritica, quod *Parecum* secuti quidam contendunt, sed ob dictas rationes; Exterius vero mercurius ipse in substantiâ, vel saltim citra præparationem villam cum emplastris mixtus, dissociatis eiusdem rotundis mobilibus atomis per viscosa, terebinthinata & emplastica, verbo, emplastra mercurialia. Ut enim inter resolventia conueniunt emplastrum diaphoreticum, empl. oxycroceum distinctione habitâ inter subiecta, in ipsis arthriticis, seu doloribus obsessis articulis; ita si vel exterius magis vergat dolor, si extra articulos, vel profundius majoribus insideas, si maligno charactere venero debeatur, emplastra mercurialia apprimè faciunt officium. Sic emplastrum de ran. Vig. cum mercurio hoc fine laudatissimum, vel solum, vel mixtum cum iam laudatis, doloribus venereis, & tumoribus quam maximè conuenit impositum, disiicendo serum viscosum, spissius & concrecendo subsistens. Sic in aliis quoque doloribus discutiendis exoptato cum successu imponitur. Laborabat vir xxx. annorum dolore insigni circa axillam, impositum empl. ex empl. diaphor. & de ran. Vig. c. mercur. breui omnem abegit dolorem; quod ipsum in aliis quoque casibus sapissimè expertus sumus, addito quoque interdum empl. magneticò sandalino, aut aliis, non omissis interius universalibus, diaphoreticis & aliis, ipsâ quin etiam V. S. quæ, vt id repetamus, nisi arthriticis adhibeatur, vix feliciter curatio succedit, in primis in arthrite vagâ scorbuticâ, ad deplendum seri *ηγασμὸν* & exacerbationem. Venæsecchio & purgatio catholica sunt remedia, quibus adhi-

adhibitis à reliquis vt plurimùm intra 14. dies liberati sunt ægrì penitus: omissis verò sèpè 6. 7. & plures hedomadas magnis cum doloribus consumsere, non sine metu etiam recidiuꝝ, quæ non facilè contingit, si duo hæc obseruentur. In reliquis quoque arthriticis tempore verno & autumnali, quibus férum magis despumat, tempestuè adhibita vniuersalia ista arcent feliciter arthriticos & podagricos insultus, vel saltim mitigant, vt levius & breuius hinc afficiant, demptâ materiâ morbificâ.

Serum verò in podagricis peccare non opus est probare h. l. latius, duo tamen obiter adducemus ex *Helmontio*, quod podagrici præsentiant tempestatis mutationem, & quod, si mutentur fôrdes pedum digitorum, iisdem immineat paroxysmus.

Conueniunt hæc in articulorum doloribus arthriticis, podagricis, & his affinibus, ischiadicis; quin latius paulò in motu, sensu, nutrimento articulorum in genere vitiatis, vt in paralysi, atrophiâ, eaque cum sequentibus sunt communia, seu reliqua quoque classes arthriticorum his ipsis contrariantur.

Potissima hæc fuere primi generis arthritica, siquidem ablatâ causâ tollitur feliciter morbus, neglectâ magis exacerbatur & increscit.

Secundi generis Arthritica seu articularia remedia sunt *neruina*, seu quæ neruos, membranas, tendines, ligamenta & fibras nerueas respiciunt, vt pote ad articulationem requisita necessaria, seu motûs organa principalia; imò & ipsum periostium, maximè sensile, & delicatum: Siue irritentur nerui, cum primis in doloribus, vnde & spasmi & pauores solennes sunt arthriticis; seu debilitentur, spirituum robore exuto, factâ velut mollificatione, factâ contracturâ & exiccatione, aliisque vitiis.

Talia sunt in genere ex sulphuris & salis volatilis classe, petita neruina, v. gr. 1, *sale volat. oleoso pollentia*, vt cephalica omnia, herb. chamædr. chamæp. rosmar. salv. flor. anth. hyper. spic. lauend. stœch. arab. prim. ver. extr. chamædr. & alta ex his parata elix. cephal. item castoreum, euphorbium, galbanum, quæ tamen calidiora in primis conueniunt vel vbi profundius latet affe-

affectus, adeoque reuulsione & discussione maiori opus est, vel vbi nerui puncti & vulnerati, vel vbi atrophiam pars laborat, ad motum spirituum & seru promouendum. Pertinet huc illo sensu etiam balsamum de Peru, de Capaiba, oleum tartari foetidum, & balsamica alia; item aqua apoplectica, aqua artic. ad extra, infusa neruina pro vsu interno & externo, vt & fatus in contracturis, ex neruinis cum vino coctis, quibus etiam seorsim vntuosa, vt pinguedo taxi, vulpis, humana conueniunt. Variant nempè hæc pro diueritate affectuum vel calidorum, vel frigidorum, quorum ordo non confundendus.

(2.) Neruina etiam sunt *sulphure* non tam volatili, quam *fixo* constantia, quo vtroque nomine cinnabarina sunt laudatissima, quorsum etiam sulphur auratum antimonii purius, sulphur Oli anodynum, ex vegetabilibus lignum aloes, ladanum eorumque extracta spectant.

(3.) Neruina etiam sunt *acido-sulphurea*. Ut ut enim, per Hippocratis decretum, acida nernis inimica habeantur recte, illud tamen magis est intelligendum de acidis circa membranas & neruos subsistentibus, immediatè applicatis, solis, sibi relictis, fixioribus, non tam causæ morbificæ mediatæ, v. g. obstructionibus debitibus; non item de acido-sulphureis interius vel exterius usurpati, vtpote mitigatis, & amicis potius. Quin per dicta non incongruus est vsus acidorum internus in arthriticis, vbi non tam spiritus sunt fixati, quam irritati, secus ac quidam hodiè arthriticis omne acidum arcent remedium, cum tamen spiritus Oli, simpl. & Olis. spir. Olis, clyff. gii, tinet. rof. viol. toto die cum insigni alterationis successu adhibentur, pro tartareo humore crasso & in coagulum prono dissolvendo, pro hypochondriis, pro primâ culinâ in ordinem redigendâ; vnde audiendi non sunt. In mentem venit podagrarius senex, LXII, annorum, qui loco degens, vbi nullus morabatur medicus, internè solo spir. Oli quotidiè vsus ad aliquot guttas externè verò imposito emplastro Noribergensi plantis pedum, breui curatus est. Sic vinum acido-sulphureum nervis & articulis maximè est amicum, ratione sulphuris leni, ratione

tione acidi blandi defendit, ratione vtriusque discutit & roborat. Sic spiritus vitrioli cephalicus neruinus est tum @rinus, tum aliis modis paratus, sic aqua magnanimitatis seu spiritus formicarum inter præstantissima arthritica localia merito habetur, constat verò non nisi acido-sulphureo elemento, quod per analysin chimicam ad oculum patet,

(4.) Neruina præcipue etiam sunt *sala volatilia liquida & secca*, pro interno & externo ysu variè miscenda. Cumque de illo iam satis dictum sit, in primis de exteriori dicendum hoc loco erit. Probatissimi hoc nomine sunt spir. C. C. & Θ*ci, ille solus quoque vel mixtus, hic cum aliis, v. g. cum aquâ magnan. cum spir. cochlear. carmin. additâ etiam, si lubet, theriacâ & essentiâ cort. citri. Vsi sumus frequentissimè linim. nervino & spir. formic. v. g. ʒj. C. C. ʒij. vel iij. ad ʒl, spir. Θ*ci ʒj. vel ij. in doloribus ipsis arthriticis, & ischiadicis, in defluxionibus catarrhalibus ad collum, scapulas, & aliis. Speciatim quoque commendandi sunt lumbrici, tum simplices per se contusi, tum præparati. Vir primarius, arthriticis insultibus sèpius affectus, à nullo remedio magis iuuabatur, quam lumbricis recentibus cum vino per linteum træctis. Sunt qui addunt misturam simplicem quoque. Sutor doloribus ischiadicis in dorso laborabat adhibebantur varia, & inter alia quoque emplastrum euporistum satis commodum ex sulphure & pice, tandem curabatur solo cataplasmate ex lumbricis contusis. Experimentum etiam insigne constituant eodem modo usurpati in paronychia. Fœminâ quædam laborans arthritide vagâ scorbuticâ presentaneum sentiebat levamen ab inunctione spiritus lumbricorum volat. vrinosi, quem speciatim etiam solemus in linimentum neruinum recipere.

Profsunt hæc ipsa, quando, præter dolorum genera iam enumerata, seorsim neruofum genus, vt in omnibus doloribus grauioribus, afficitur, quando materia intro vertitur, quando sublimius regimen cerebri ab his minorum gentium diis, articulos intelligo, in consensum vocatur.

Cum verò præcipuum articulorum affectorum symptoma fit

fit dolor, non minimus indicationum tyrannus, merito *tertiæ generis arthritica* sunt, quæ tristem hunc sensum & membranarum vellicationem præuiam seu coniunctam respiciunt. Licet enim mediatè & simul utraque priora etiam merito hunc attendant; nihilominus tamen plurimum situm est in huius præsttim medelâ, quam ægri vnicè expetunt, imò extorquent sèpè à medico.

Digeſſimus hæc ipsa in *paregorica*. Longum foret omnia recensere, quæ hinc inde contra podagram laudantur topica, topica ab empiricis & dogmaticis integris plaustris congeſta, ex quibus facilius quid non proſit, quām quid proſit, elicias.

Dolorem, inquam, articulorum solantur paregorica, optima ideo, quod exhalationi materiae morbificæ velificantur, vnaque blandè demulcent affectas membranas. Talia ſunt diſcutientia emolliendo, ut lac recens in dolentes articulos emulatum, fotus catellorum incumbentium, epithema ſeu cataplasma memoratum ex lacte cum ſimilagine & croco. Empiricus puluerem feliciter adhibebat ex ſem. auenæ & aliis mixtis, calefaciendo cum cereuifiâ calidâ, ſicque imponendo. Alii alia celebrant,

Anodyna verò & *narcotica* quod attinet, cum falſæ hypothefi innixi olim putauerint, iisdem ſenſum figi & ligari, hodiè contrarium potius innotuit ratione & experientiâ. Optima ſunt inter externa dolorum remedia *neruina*, quæ vñâ roborant, quæ cauſæ morbificæ contrariantur, nec ſinifti effectus timorem inquietunt. Hinc merito cautelæ attendendæ.

1. *Sepè optimum medicamentum topicum arthriticum* eſt, medicamento non vi. Præstat ſanè internis ſepè tollere materiam morbificam, roborare neruofum genus, domare acrimoniā, quām externis inhærere. Si nullibi topica post præmissa vniuersalia in uſum vocanda, id ſanè valet circa arthritica. Si tamen quid faciendum eſt, ad benè eſſe conferunt, ut placemus querulantes, & delicatos ægros.

2. *Cauendum eſt, ne annū per externa hac innare intendimus*

articulos, tonum eorundem destruamus. Destruitur tonus tum variis aliis modis, tum serum nimis exauriendo, vel exiccando, inde enim ad contracturas & motus ineptitudinem membrum disponitur magis. Loco fundamenti in omnium topicorum applicatione horum esse debet, quod, circulo sanguinis impedito & velut spinâ infixâ, motus ille seri peregrinus & subsistens in ordinem beat redigi, corrigi & dispelli. Quod si verò sudatoris Laconicis siccis, vel vuidis etiam balneis id tentemus, illis turbulentus & inæqualis quidem motus humorum inducatur, non tamen æque cum juuamento materiae; quin coactivâ illâ impulsione facile ad interiora, à peripheriâ ad centrum fieri potest retractio. Balnea verò laxant quidem poros, sed facile *sæpius* seri copiosioris maiorem inducere queunt, quatenus laxatis poris magis illabitur humor, non promptè æquè refluit. Valet id de thermis quoque, quæ vbi robur addendum est articulis, vbi ligamenta & tendines suauiter in motum citanda, vbi exiccandum, habent locum; cauendum tamen & in illis est, ne in extreum alterum membrum deducant, dum motum exiccando nimis minorem fenerare possunt.

3. *Dextro oculo corpus, sinistro articuli respiciendi.* In contracturis quidem, vbi principaliter malum articulum occupat, contrarium euenit, si ab externâ aliquâ iniuriâ motus & articulatio fuerint vitiata; Ast in arthriticis alia res est longè. Sapient supra vulgus; seu medicus plus quam vulgus sapere, debet. Felicius sèpè degunt & promptius morbo defunguntur, qui in silentio & spe auxilium expectant patientia enim hæc maximum ipsis est præmium, præmium sanitatem inferens certiorem. Corpus respiciendum primario, & noscendum sèpè a nobis dictum & superius assertum, arthriticos omnes esse, unâ hypochondriacos. Frustrâ est effectum & effectum hunc citra suam causam remouere, ergo semper dictum fibi putet medicus: Hoc age. Nec facile à viâ regiâ deflectere se patiatur, quo facto facilis est error. Non negligendi tamen articuli quoque penitus, seu remouendo, quæcumque ipsos lacerare vel debilitare queunt, quasi venena articulorum, seu apli-

plicando, quæ non noceant, sed pro sint, & effectum salutarem edant. Valet enim & hic illud Hippocraticum ; Si prodesse non possis, saltem ne noceas.

4. *Topicæ dum blandiuntur, sèpè insidiosa sunt.* Adeoque in singulis hisce potior est habenda ratio motū, quam sensus, vel ita sensui tristi est medendum, nè motum cum sensu auferamus. Ita in præsenti est curandum, vt in futuro quoque non facti pœniteat. Hinc duo adhuc axiomata notanda, (1.) non constantem aquæ effectum expectari posse à quo cunque topico, emplastro antipodagrico, spiritu articulari, balsamo arthriticō, lito, fotu. Exemplum huius rei præbet Rex Poloniae Vladislaus, de quo integra historia legi potest Ann. VII. Ephemerid Germ. (2.) *Seligenda imprimita defensiva & roborantia.* In mentem venit elegans locus de topicis podagricis Verulamii, Sylv. Sylv. cent. i. num. 60. p. 42. Plurima sunt medicamenta, inquit, quæ per se nullam curam faciunt, & fortassis noxia sunt; sed applicata certo ordine unum post alterum magnam curam faciunt. Hinc experimento se didicisse remedium addit, aduersus podagram, quod raro fefellit, sed abegit spatio 24. horarum, : 1. applicando pultem, ex medullâ panis similag. cocti cum lacte, add. pulv. ros. rubr. croc. & ol. ros. applicando cum linneo. 2. balneum ex fol. salv. rad. bryon. cicut. & flor. ros. rubr. coqu. cum aquâ ferratâ, add. sub finem parum salis, & applicando cum panno coccineo (3.) emplastrum diachalciteos. Hoc ipsum communissimum est ad dolores podagricos & optimum emplastrum.

5. *Quæcunque magis impingunt & figunt humores, præ ceteris nociva sunt articulis.* Repellentia hinc dum exhalationem & discussionem remorantur, nocent; adde quod spiritus coagulent & fugant, quibus destituta pars cedit in morbi potestatem magis, vt taceam gangrenam inde ipsam per extinctionem caloris fieri posse. Exemplum huius rei præbet egregium Renalmus obf. 39. vbi de phlegmate vitrioli prædixit, ab externè applicito illo ad horam fedatum iri dolores, exin solito acerbiores recursuros podagrico, quod & factum,

6. Distinguenda sunt articularia medicamenta pro distinctione morborum, quibus obidentur. Quæ enim in contracturis & ariduris, vel spasmis quoque conueniunt, non æquè locum habent in doloribus. Vnctuosa huius rei præbent exemplum. Profundunt hæc in dictis morbis etiam non adeò neruina simul, seu partibus æthereis sulphureis vigorata, solâ emolliendi virtute; profundunt in ichore ulcerum feroſo, si simul fuerint nervina; profundunt in doloribus articulorum venereis, si fuerint simul resoluentia; Arthriticis verò non item. Solet quidem eo nomine oleum saponis commendari, sed & illud cautè applicandum, neque æquè nisi in frigidiori defluxione prodest. Notabilis est obſeruatio *Sylvi*, qui in podagrico dolore valde rodente cum admiratione summâ expertum se scribit vim stupendam balsami sulphuris succinati, ad paucas guttas dolenti parti illiti, vnde confestim efferuescentia in parte affectâ excitata est calens, imo vrens, at mox iterum cessans, vna cum dolore atrocissimo in momento quâsi ablato. Modestè tamen dubitat, an idem sit futurus in omnibus successus, quandoquidem omnes oleofa, & in primis per deſtillationem parata ferre non possunt, dixerim potius paucissimos. Vid. l. i. prax. c. 30. §. 174. p. 533. vbi latius de hoc agit. Miserum ſpectaculum præbent podagrī contraetū & consummati, reuera captiui, quales duos fratres nouimus nobiles per 6. vel 7. annos misere sic viuentes, vt nec pes nec manus faceret officium, & vno loco continuo desidere coactos, exasperatis ſepiuſ doloribus, tophis ſuccreſcentibus & ſuppurantibus, in manibus & pedibus. In his verò & ſimilibus aliis obſeruaui à priori malum tam radicatum vini ferè potui nimio & largiſſimo ortum debuisse, à posteriori ſolicito, aſt intempeſtuo, topicorum, emplaſtrorum, aliorumque uſu.

LIBRI